

Ἄργυρᾶ.

Βοιωτία: Θῆβαι μέσα 4^{ου} π.Χ. αἰ.

Δίδραχμον 11.75 γρ. FA ΣΤ BMC 122.

Ἀδιάγνωστον ἑλληνικὸν Θεσσαλίας 4^{ου} π.Χ. αἰ. Κεφαλή γυναικεία κατ' ἐνώπιον. Ὀπ. ἱππεὺς δ. Ὑπόχαλκον μὲ δοκιμαστικὴν ἐγκοπὴν ↑ 4 γρ.

Ρωμαϊκὴ δημοκρατία 88-86 π.Χ.

Δηνάριον 3.35 γρ. Τύπος BMC πίν. XXXVI, 1. SYDENHAM, Roman Rep. Coin., 611.

Χαλκᾶ.

Σικελία: Συράκουσαι 317-289 π.Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. αἰτὸς ↓ 7.20 γρ. GABRICI, La Monetazione del br. nella Sicilia, ἀρ. 316 κέ.

Θράκη: Λυσίμαχος

MÜLLER πίν. II, 13. Sylloge DNM ἀρ. 1164 ↑ 7.55 γρ.

Μακεδονία

Φίλιππος Β'

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δ. Ὀπ. ἱππεὺς δ.

1) σύμβολον δᾶς ↑ 2) προτομὴ λέοντος ↓ 3) ὄμοιον ↑ 4) σύμβ. ἀσαφὲς ↑
Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἀρ. Ὀπ. ἱππεὺς σύμβ. ἀσαφὲς ↓, 6.35 - 6.10 γρ.

Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς

1) Ἀσπίς μὲ μονογρ. ΠΠ. Ὀπ. κράνος, NEWELL πίν. XIII, 17 ← 3.68 γρ.

2) Κεφαλή Ἀθηνᾶς. Ὀπ. πρῶρα ἔ.ἀ. πίν. XVII, 2 ↑ 2.23 γρ.

Κάσσανδρος

Κεφαλή Ἡρακλέους. Ὀπ. λέων GAEBLER, πίν. XXXII, 6 ↑ 3.60 γρ.

¹ Ἄπαντα τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα νομίσματα ἔχουν καταταχθῆ εἰς ἓν ἐνιαῖον σύνολον ἀσχέτως τῆς θέσεως ἐξ ἧς προέρχονται, ἀντιθέτως πρὸς τὰ δημοσιευθέντα προηγουμένως (πρβλ. ΠΑΕ 1952, σ. 320).

Ἄντιγονος Γονατᾶς ἢ Λάωων

- 1) Κεφαλή Ἀθηνᾶς. Ὀπ. Πάν ἐγείρων τρόπαιον ἔ.ά. XXXIV, 4 ↘ 6.50.
 2) Ὅμοιον $\square P \downarrow$ 3 γρ. 3) Ἀσπίς $\Delta /$. Ὀπ. κρόνος Ν^κ 13 Α [θ] → 5.5
 ἔ.ά. πίν. XXXIV, 11 4) Ὅμοιον ← 3.68 γρ. ἔ.ά. πίν. XXXIV, 13.

Ἰλλυρία: Ἀπολλωνία 200 - 80 π.Χ.

- 1) Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. ὀβελίσκος μὲ ταινίας. Πρβ, BMC πίν. XII, 9
 ↑ 4.80.
 2) Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἄρ. μονογραφήματα ἄρ. Α, δεξ. ΕΞ καὶ ΧΟ
 Ὀπ. ὀβελίσκος ↑ 7.70 BMC πίν. XII, 12.

Δυρράχιον

Κεφαλή Ἡρακλέους. Ὀπ. ΔΥΡ ρόπαλον, τόξον καὶ φαρέτρα ΦΙΛΙΑ BMC
 ἄρ. 174.

Ἡπειρος

Ἀμβρακία 238 - 168 π.Χ.¹.

Κεφαλή Διώνης. Ὀπ. ὀβελίσκος.

- 1) ↓ 4.05. 2) ↓ 5.48. 3) ← 4.15. 4) ↘ 4. 35· πβλ. BMC πίν. XVIII, 2,
 5) τεθραυσμένον ↓ αὐτ. ἄρ. 9.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς δ. Ὀπ. Α Μ ὀβελίσκος ἐν στεφάνῳ ← 2 γρ. Sylloge
 ἔ.ά. ἄρ. 25.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος ὄπ. Δ. Ὀπ. Α Μ Β Ρ ὀβελίσκος ἐν στεφάνῳ ↑ 5.25 γρ.
 Πίναξ 60 ἄρ. 1

Κεφαλή ποταμοῦ ἄρ. Ὀπ. βοῦς κυρίσσων ἄρ.

- α) ἔξ. Α Μ ↑ 6.85 γρ. IMHOOF-BLUMER, Mon. Gr. 23.

Πίναξ 60 ἄρ. 2

- β) → 6 γρ. γ) ↑ 6.85. δ) ← 5.15 γρ. Sylloge, ἔ.ά. ἄρ. 26.

Κεφαλή ποταμοῦ. Ὀπ. καρκῖνος → 2.30 Sylloge, ἔ.ά. 29.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. Α Μ τρίπους → 2.49.

Πίναξ 60 ἄρ. 3

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. Ζεὺς Α Μ Β Ρ

- α) ↗ 6.35 Fitzw. Mus. πίν. 186, 10. β) 4.80 Sylloge, ἔ.ά. ἄρ. 31.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. Ζεὺς ↑ 4.50 BMC XVIII, 4.

Ἠλέα πρὸ τοῦ 342.

Κεφαλή Δήμητρος ἄρ. Α. Ὀπ. ΕΛ[ΕΑ] Κέρβερος ↑ 5.80.

¹ Ἡ ἀρχὴ τῆς περιόδου ταύτης θὰ ἦδύνατο νὰ τεθῆ καὶ ἐνωρίτερον.

Ἐπικεκομμένον Sylloge, ἔ.ἀ. ἀρ. 49.

Πίναξ 60 ἀρ. 4

Ὅμοίως ὄπ. ΕΛΕΑ... Δίπαιστον ἐπικεκομμένον ↓ 5.75 γρ.

Πίναξ 60 ἀρ. 5

Κασσώπη πρὸ τοῦ 312.

Κεφαλή Ἀφροδίτης. Ὅπ. περιστερά.

1) Ἐπικεκομμένον ἐπὶ νομίσματος Φιλίππου Β' → 6.30 γρ.

Πβλ. σχετικῶς Sylloge Fitzw. Mus. ἀρ. 2598. 2) ↑ 5.75.

3) BMC 3-5, πίν. XVIII, 7. → 6.25.

4) δεξ. Α Λ ← 4.90 γρ.

Μολοσσῶν πρὸ τοῦ 342.

Ἀσπίς. Ὅπ. κεραννός 7.25 γρ. BMC XVIII, 14. Ὅμοια μὲ κέρας

Ἀμαλθείας δύο 5.5 γρ. 4.15 BMC ἀρ. 5.

Πίναξ 60 ἀρ. 6

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. Ὅπ. ἀετὸς κρατῶν ὄφιν ↓ 6.44 γρ. BMC ἀρ. 2.

Πίναξ 60 ἀρ. 7

Νικόπολις. Χρόνοι Αὐγούστου.

Προτομή πυργοφόρος δ. Ὅπ. μορφή καθημένη δεξ. ...]ο[.. ↓ 5.85·
πβλ. BMC πίν. XXXII, 7.

L. BREGLIA, Rendiconti A.A. di Napoli, πίν. I, 2. EDWARDS, Co-
rinth VI, 254.

Πίναξ 60 ἀρ. 8

Μ. Αθρήλιος ἢ Κόμμοδος

... ΡΑΝΤ Κεφαλή αὐτοκράτορος δεξ. Ὅπ. ... ΛΕΩΣ Ἀσκληπιὸς καὶ
Ἰγεία ↓.

Πίναξ 60 ἀρ. 9

Ἰουλία Δόμνα

[...] ΑΣΕΒΑ [...] Προτομή αὐτῆς δεξ. Ὅπ. τύπος BMC πίν. XIX, 10.

Καρακάλλας

... ΑΝΤΩΝ[ΙΝΟΣ] Κεφαλή αὐτοῦ δ. Ὅπ. ... ΝΙ ... ΩΣ ἔξ. ΙΕΡΑΣ. Τρίπους
πέριξ τοῦ δποίου ὄφιν 5.40 γρ.

Πίναξ 60 ἀρ. 10

Ὅμοίως. Ὅπ. Νίκη BMC πίν. XIX, 3.

Ήρρος 297 - 272.

Κεφαλή Διός. *Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΡΡΟΥ κεραυνός ἐν στεφάνῳ.

1) 8.80 ↑ BMC 40.

Πίναξ 60 ἀρ. 11

2) 7.18 → 3) 9.50 ↑ ξ. ἀ. 41.42 Sylloge, ξ. ἀ. 100.

4) 10.12 ↙

Πίναξ 60 ἀρ. 12

5) 8.70 ↙ 6) 8.85 ↙

Πίναξ 60 ἀρ. 13

7) 8.57 8) *Ομοιον 4 γρ. ↘

Πίναξ 60 ἀρ. 14

**Ηπειρος Συμμαχία*

Πρὸ Ήρρον

Κεφαλή Διός. *Οπ. Α Π κεραυνός ← 8.05 πβλ. P. FRANKE, Alt Epirus 82. ΛΕΝΕΩΡΩΕ, Ρυγῆθος, πίν. VI, 2.

Πίναξ 60 ἀρ. 15

**Ηπειρος Κοινὸν 232 - 168 π.Χ.*

*Ομοία κεφαλή. *Οπ. ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ κεραυνός. *Ομοία ἔνδεκα: ↓ 6.25, ↑ 5.90, ↓ 5.70, 5.14, → 5.75, ↘ 6.50, ← 6.25, ↖ 5.10, ↖ 5.35, 5, → 6.20. Πβλ. BMC 46 - 47.

Κεφαλή Διώνης ΘΕ Α'. *Οπ. τρίπους → 4.70 γρ. Sylloge, ξ.ἀ. 133.

Πίναξ 60 ἀρ. 16

Κεφαλή *Αρτέμιδος. *Οπ. αἰχμή δόρατος.

1) BMC 67 ↑ 2.40 γρ. 2-3) αὐτ. 64 (;) 2.30. ↓ 4) Sylloge, ξ. ἀ. 137 3.30 ← 5) ΔΕ ἀρ. Δεξ. σύμβολον ἀσαφές ↓ 3.53 γρ. 6) ἀρ. φι δ. σύμβ. ἀσαφές ↑ 3.60.

Μετὰ τὸ 168 π.Χ.

ΑΡΓΓΕΑΔΗΣ Κεφαλή Διός¹. *Οπ. ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ ΙΕΡΕΥΣ *Αρτεμις. Πβλ. Sylloge, ξ.ἀ. ἀρ. 139.

Πίναξ 60 ἀρ. 17

Κέρκυρα 4ου π.Χ. αἰ.

1 - 2) *Αμφορεύς. *Οπ. σταφυλή → 5.45, ← 4.20 BMC ἀρ. 146 Σύμβολον ἀσαφές.

¹ Πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος τοῦ περιγραφομένου εἰς ΠΑΕ 1952 σ. 324 ἀρ. 30.

300 - 229 π. Χ.

- 3) Κεφαλή Διονύσου. ἄρ. Ὀπ. ἀμφορεὺς BMC ἄρ. 328 ↓ 2.60.
 4) ὄμοιον BMC πίν. XXIII, 21 ↓ 1.60 Sylloge, ἄρ. 190. 5) Κεφαλή Διώνης ἄρ. κέρως Ἀμαλθείας. Ὀπ. πρῶρα BMC 307 ↙ 2.10 γρ. Sylloge, ἄρ. 193.

Θεσσαλία: Κοινὸν 196 - 146 π.Χ.

ΗΓ|ΗCΙ ↑ 7 γρ. MIONNET S. III. 53.

Ἀκαρνανία: Ἄργος Ἀμφιλοχικὸν 3ου π. Χ. αἱ.

Κεφαλή ἄρ. Ὀπ. κύων δ.

BMC 4 → 6.70. 2) ἔ.ἄ. ἄρ. 4 σύμβ. ἀσαφές 4.95.

Ἀκαρνανία Κοινὸν 300 - 167 π.Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους δ. Ὀπ. κεφαλή Ἀχελφῶν δ. ἄνωθεν τρίαίνα. BMC ἄρ. 16 - 18 ← 7.70.

Βοιωτία 197 - 146 π.Χ.

Ἄσπις. Ὀπ. Νίκη κρατοῦσα τρίαίναν καὶ στέφανον BMC πίν. VI, 11 1.80 γρ.

Εὐβοία: Χαλκίς 196 - 146 π.Χ.

Βοῦς ἰστάμενος δ. Ὀπ. Τρεῖς στάχυες ἐν στεφάνῳ BMC XXI, 8. 3.30 ← Πβλ. νόμισμα τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας ἀποδιδόμενον εἰς τὴν Κέρκυραν BMC XXIII, 3

Σικυῶν 3ου π.Χ. αἱ.

Περιστερά. Ὀπ. ΣΙ ἐν στεφάνῳ BMC ἄρ. 148 γρ. 2.70.

Ζάκυνθος (;)

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ὀπ. τρίπους . . γ

Λακεδαίμων 2ου π.Χ. αἱ.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ρόπαλον καὶ κηρύκειον BMC XXIV 7, ← 7.95 γρ.

Φρυγία: Σύμμαδα Ρωμαϊκῶν χρόνων.

Κεφαλή πυργοφόρος πρὸ αὐτῆς ποταμὸς κατακεκλιμένος Σ|ΥΝ|Ν BMC XLVI, 5.

Ρωμαϊκά

Ρωμαϊκὴ Δημοκρατία 187 - 155 π. Χ.

- 1) Κεφαλή Διός. Ὀπ. πρῶρα. Ἄνωθεν ρόπαλον (;) ἢ σκῆπτρον. Πβλ. BMC πίν. XX. 8, SYDENHAM, ἔ.ἄ. ἄρ. 210a γρ. 15.45.
 2) BMC XXI. 10 (;) 28 γρ. SYD. ἔ.ἄ. 399 (;). Ἀποτετριμμένον.

Αύγουστος

Τεμάχιον άσσαρίου έπικεκομμένον έπί άλλου.

CAESAR Κεφαλή δ. "Οπ. . . . STVS εν στεφάνω. Πβλ. M. GRANT, The Six Main Aes Coinages of Augustus, πίν. XIV. 2 (;).

Δομιτιανός

Άσσάριον R.I.C. άρ. 407.

Κώνστανς

Τύπος FEL TEMP [reparatio] C. 120.

Κωνσταντίος Β'

1 - 2) Τύπος όμοιος. 3) Σύγχρονον τύπος Gloria. 4) Τύπος Virtus. Σύγχρονα έφθ. τρία.

Έποχής Βανδάλων

1) BMC IV, 4. 2) IV, 13. 3) άσαφής τύπος βαρβαρότεχνος. 4 - 10 έφθαρμένα. Όρθοτέρα ή έκδοχή τής κοπής των άνωτέρω εις νομισματοκοπεΐα τής Εύρώπης. Πβλ. EDWARDS, έ.ά. VI. 11, M. THOMPSON, The Athenian Agora, σ. 101 κέ., BCH 1958, σ. 654.

Βυζαντινά

Έποχής Κομνηνών έφθαρμένον.

Μολυβδόβουλλον του 9ου μ.Χ. αϊ.

Σταυροειδές μονογράφημα με ΘΕΟΤΟΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΤΩ ΣΩ ΔΟΥΛΩ. "Οπ. έφθαρμένον.

Δια των άνωτέρω περιγραφομένων νομισμάτων προστίθεται εις τα ήδη γνωστά νομίσματα τής Ήπειρου ό άγνωστος μέχρι τουδε τύπος τής Νικοπόλεως, άπεικονιζόμενος εις πίν. 60 άρ. 9, ώς και τινα νέα μονογραφήματα και παραλλαγαί γνωστών τύπων (πίν. 60 άρ. 8).

Έξ άλλου δέν μεταβάλλεται ή σύνθεσις των εκ Δωδώνης ήδη γνωστών νομισμάτων¹, έπί τής όποίας είναι δυνατόν να γίνουν αι κάτωθι παρατηρήσεις σχετικώς με τα νομίσματα ταύτα και τας οικονομικάς και πολιτικάς επαφάς του ίεροϋ. Η παρουσία πολλών νομισμάτων του Φιλίππου Β' τής Μακεδονίας είναι συνεπής προς τα ιστορικά δεδομένα. Η παρουσία πολλών νομισμάτων του Πύρρον (πίν. 60 άρ. 11 - 14) μη παρατηρηθεΐσα εκτός τής Ήπειρου, άποδεικνύει, ότι ταύτα έκόπησαν ένταύθα².

¹ Συμποσούμενων εις 800 περίπου μετά των υπό του Καραπάνου δημοσιευθέντων (CARAPANOS, Dodone et ses ruines, σ. 115 κ.έ. Πβλ. και ΠΑΕ 1952, σ. 320 κ.έ.).

² Χαρακτηριστική ή παντελής άπουσία νομισμάτων άποδοθέντων εις τον Πύρρον (ΔΕΝΑ 1911, σ. 124 - 6), προερχομένων δε πάντοτε εκ Μακεδονίας.

Ὁ μέγας ἀριθμὸς νομισμάτων τῆς Ἀμβρακίας εἶναι ἔνδειξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς πόλεως ταύτης¹. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνεύρεσις χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας² δύναται νὰ συμβάλλῃ εἰς τὸν καθορισμὸν τοπικοῦ νομισματοκοπιεῦ³.

Ἀπὸ τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν νομισμάτων⁴ δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους αἰῶνας, τὴν μεγαλυτέραν οἰκονομικὴν ἀκμὴν ἐμφανίζουν ὁ 4^{ος}, ὁ 3^{ος} καὶ ἐν μέρει ὁ 2^{ος} π.Χ., ὅτι ὑπερτεροῦν ἀριθμητικῶς τὰ τοπικὰ νομίσματα καὶ ὅτι πρὶν ἀρχίση ἡ ρωμαϊκὴ διείσδυσις καὶ οἱ ἀγῶνες μὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας⁵, δὲν ὑπάρχουν οἰκονομικαὶ ἐπαφαὶ μὲ μέγα μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

Ἡ καλὴ διατήρησις πολλῶν νομισμάτων δὲν ἀποκλείει τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ κατάχωσις των ὀφείλεται εἰς τὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τοῦ ἱεροῦ τὸ 220 ἢ τὸ 168 π.Χ. ἔκτοτε δὲ καὶ ἡ οἰκονομικὴ κίνησις παρουσιάζεται μειωμένη. Τὰ τοπικὰ νομίσματα τοῦ ἱεροῦ (πίν. 60 ἀρ. 17) ἐνδεχομένως ἐκόπτοντο καὶ μέχρι τοῦ 1^{ου} π.Χ. αἰ. Παρὰ τὴν ἀναβίωσιν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου, ἡ οἰκονομικὴ παρακμὴ φαίνεται ὅτι ἐξηκολούθησε καὶ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας, τὰ δὲ νομίσματα τῆς ἐποχῆς τῶν Βανδάλων, τὰ τελευταῖα δείγματα οἰκονομικῆς ζωῆς εἰς τὸ ἱερόν, ἀποδεικνύουν ὅτι ὀριστικὸν τέλος εἰς αὐτὴν ἔδωσεν ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων⁶.

ΕΙΡ. ΒΑΡΟΥΧΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

¹ Πβλ. O. RAVEL, *The Cults of Ambracia*, N.N.M. 37.

² Πβλ. Dodone, ἔ.ἀ. LXIII, 42. ΠΑΕ 1952, σ. 325. Ἀπὸ Βουθρωτὸν *Rendiconti*, ἔ.ἀ. ἀρ. 56.

³ Πβλ. M. GRANT, *Roman Imperial Money*, σ. 64 πίν. V, 5-6.

⁴ Ἐλαφρῶς διάφορον τῶν εἰς Β. Ἠπειρον ἀνευρισκομένων πβλ. L. BREGLIA, *Rendiconti A.A. di Napoli* 1941, 195 κ.έ.

⁵ Πβλ. καὶ τὰ εὐρήματα ἐκ Δωδώνης τοῦ τέλους τοῦ 3^{ου} π.Χ. αἰ. ἢ τοῦ 168 π.Χ. καὶ ἐκ Μετσόβου τοῦ 168 π.Χ. (NOE ἀρ. 333 καὶ 691).

⁶ Πβλ. CARAPANOS, ἔ.ἀ. σ. 170 κ.έ. Ἄπασα ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία εἰς P. FRANKF, *Jahrbuch f. Numismatik u. Geldgeschichte*, 1956. ΛΕΝΕΡΟΥΕ, *Pyrrhos*. NICOL εἰς *Greece and Rome* 1958.

